

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

Извештај о извозу шећера у земље Европске уније, III део

Уредбом ЕУ бр.2007/00 од 18. септембра 2000. и допуном РЦ 2563/00 од 20. новембра 2000. отворено је тржиште ЕУ за увоз шећера произведеног у СРЈ и другим земљама западног Балкана без икаквих рестриктивних мера и без царинског оптерећења. Цена шећера на тржишту ЕУ је око 650 ЕУР/т, док је просечна светска цена испод 300 ЕУР/т. Просечна продајна цена коју је постигао шећер извезен по преференцијалном статусу из Србије на тржишту ЕУ, била је око 600 ЕУР/т.

У тренутку када смо добили преференцијале, Србија реално није могла бити извозник шећера. Са својих 15 шећерана укупног капацитета за прераду шећерне репе од 5,5 милиона тона, што подразумева годишњу производњу 700.000 т шећера, 250.000 т меласе и 240.000 т сувог репиног резанца, Србија је у 2000. години, након десетогодишњег пропадања целокупне привреде, па тиме и индустрије шећера, произвела тек 115.400 т шећера – недовољно само за домаће потребе, око 250 хиљада тона годишње. Намера ЕУ је била да преференцијалима на извоз помогне опоравак индустрије шећера у Србији, као привредне гране која би, захваљујући одличним природним потенцијалима и развијеним производним капацитетима, у кратком року могла да поврати некадашњу продуктивност (1990. године у Србији је произведено 599.098 т шећера) и значајно утиче на привредни опоравак земље након рата и санкција (тадашње анализе су говориле да би се само у фабрикама шећера могло запослити преко 5 хиљада, а у укупној производњи преко 500 хиљада људи), нарочито у сусрет налажењу стратешких партнера и што успешнијој приватизацији индустрије шећера у Србији, за коју су били заинтересовани најзначајнији светски произвођачи.

За остваривање преференцијалног статуса, Уредба ЕУ предвиђала је да извозник приложи аутентични сертификат о пореклу на обрасцу EUR1, који издају органи царинске службе, у складу са Правилима ЕУ о пореклу робе. Наше законодавство у време увођења преференцијала није предвиђало да царинарнице издају сертификате о пореклу робе, већ је то било препуштено произвођачима, који нису били обавезни да воде евиденцију о издатим сертификатима. Међутим, ни након увођења преференцијала, тадашња савезна Влада није донела прописе који би регулисали издавање сертификата о пореклу робе на начин предвиђен Уредбом ЕУ. Поврх тога, до 1. јуна 2001. године, шећер од шећерне репе у извозу и увозу био је разврстан на режим дозвола. Тада, међутим, савезна Влада доноси Одлуку

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

којом се шећер свих врста разврстава на слободан увоз, док се код извоза шећер од шећерне репе разврстава на количинске квоте. Обим ових квота у 2001. и 2002. години утврђивала је Савезна влада на годишњем нивоу, а решења о додели квота привредним субјектима издавало је Савезно министарство за економске односе са иностранством.

Након што су Србији 1. августа 2001. године одобрене прве квоте за извоз шећера у земље ЕУ, почело је нагло повећање обима увоза и извоза шећера. Маја 2002. године представници ЕУ су на састанку у Савезној управи царина оценили да се тиме злоупотребљава Уредба о преференцијалном извозу нашег шећера у земље ЕУ. Јуна 2002. године ЕУ је својим увозницима увела обавезу плаћања депозита на шећер из СРЈ, док се за сваку пошиљку шећера накнадно не провери исправност сертификата о пореклу робе.

Ни после упозорења, Влада СРЈ, нити републичка Влада, не доносе прописе којима би регулисале издавање сертификата о пореклу на начин прописан Правилима ЕУ. Истовремено, годишњи извоз шећера из Србије се повећао са 77.184 т у 2001. на 159.617 т у 2002. години – више него двоструко. Новембра 2002. године, делегација Европске канцеларије за сузбијање превара OLAF, спровела је, уз асистенцију царинске службе СРЈ, проверу увезеног шећера у СРЈ код компаније МК Комерц из Новог Сада, контролу порекла шећера извезеног из СРЈ у земље ЕУ од стране исте компаније и ЗЗ Панонинвест са седиштем на истој адреси, проверу увозних и извозних декларација за шећер на царинарницама Нови Сад, као и проверу правила о пореклу шећера произведеног у фабрици “Црвенка”. Проверама је утврђено да је уз сваку декларацију био приложен атест произвођача о домаћем пореклу, али да није извршена провера аутентичности таквог агеста, нити контрола код произвођача која би могла потврдити домаће порекло. Приликом контроле у магацину МК Комерца, констатовано је да део тог магацина служи за складиштење робе под царином. МК Комерц води регистар улаза и излаза тог дела магацина, а исти управник магацина води рачуноводство и за производе складиштене од стране МК Комерца. Приликом контроле, МК Комерц је одбио захтев делегације да им стави на увид листе купаца, чиме их је онемогућио да наставе интегралну контролу производа које је ова компанија увезла. Након извршене контроле OLAF-а, уместо да озбиљно схвати упозорења и напokon, бар са закашњењем од две године, пропише издавање сертификата о пореклу на обрасцу ЕУР1, Савезна Влада ради сасвим супротно – од 15. децембра 2002. године ставља шећер на слободан режим извоза, што је, након јасно најављене могућности да Србији буду укинута преференцијали, омогућило онима због чијих злоупотреба преференцијала су упозорења и стигла, да за само прва четири месеца 2003. године, у периоду до увођења санкција, из Србије извезу још 115.260 т шећера. Готово исто колико и у читавој претходној години.

Потпредседнику Владе СРЈ Мирољубу Лабусу се 17. марта 2003. године обратио Високи комесар Европске комисије Кристофер Патен. У обраћању стоји

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

да је трговина шећером са СЦГ постала предмет све веће забринутости ЕУ због огромног повећања трговинског обима, а у вези са применом правила о пореклу робе која је сине qua non за унилатералне трговинске повластице које је ЕУ одобрила СЦГ. На основу резултата до којих је OLAF дошао, комисија је закључила да царинске службе у СЦГ тренутно нису у позицији да поштују и примењују правила о пореклу робе како се налаже. Забринуте смо због чињенице да царинске процедуре које се примењују не омогућавају праћење увезене робе до њихове коначне дестинације у земљи, а извоз не може да се прати уназад до фабрике шећера, што значи да је практично немогуће утврдити порекло робе.

Као меру којом би се отклонили ови недостаци, две и по године након добијања повластица за извоз шећера, Управа царина прави меморандум о сарадњи са шећеранама, потписан 22. априла 2003. године, по коме је омогућен приступ цариницима у шећеране.

Уредбом Комисије ЕУ од 30. априла 2003. године Србији се укидају преференцијали на извоз шећера на три месеца, с могућношћу продужења уколико напори СЦГ у сузбијању малверзација у извозу шећера у земље ЕУ не буду текли задовољавајуће. Ова мера је два пута продужавана, тако да се шећер пореклом из Србије и Црне Горе није могао уз примену преференцијала увозити у Европску унију до 8. августа 2004. године.

Тек након укидања преференцијала, готово три године након што су уведени, након извезених 352.061,00 т шећера без ваљаног доказа о пореклу, 1. августа 2003. године, републичко Министарство за економске односе са иностранством доноси Упутство о начину попуњавања и издавања уверења о домаћем пореклу робе која прате робу при извозу или увозу, које прописује издавање сертификата о пореклу на обрасцу EUR1.

ИЗВЕШТАЈИ САВЕТА ЗА БОРБУ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ

Неслагања у подацима

Савет за борбу против корупције је 18. новембра 2003. године Влади доставио Извештај о извозу шећера у земље ЕУ, у којем је, сабирањем укупне производње и увоза, од које се одузме укупна потрошња и извоз, а посматрајући период од увођења преференцијала до њихове суспензије, дошао до података да је, код укупне производње и увоза од 783.072 т, и укупне потрошње и извоза од 892.061 т, у Србији у поменутом периоду потрошено и извезено 109.990 тона шећера више него што је произведено и легално увезено. Када се на то додају залихе, које су на дан 15. маја 2003. године износиле 86 330 т, а које треба одбити

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

од расположиве количине шећера, добије се 196.320 тона шећера који је током 2001, 2002. и до маја 2003. године потрошен и извезен из Србије, а да није у Србији произведен, нити легално увезен. Савет је Влади скренуо пажњу да Министарство за економске односе са иностранством ненавођењем података о потрошњи шећера у свом извештају покушава да заташка ову разлику, и препоручио да Влада Србије поново испита читав случај. На састанку Савета и чланова Владе, 25. новембра 2003. године, Влада је негирала налазе Савета, али није дала никакво објашњење за близу 200 хиљада тона шећера којег нема ни у производњи, нити у легалном увозу.

Савет је уочио и неслагање у количинама шећера које су увезене и оцарињене, и оних за које је тржишни инспекторат издао уверења о квалитету робе намењене увозу, тачније да је у 2001. години увезено 77.538,41 т шећера, а за 14.744,18 т је тржишни инспектор издао уверења, док је у 2002. години 82.714,76 т увезено, а 69.483,34 т добило уверење о квалитету робе намењене увозу. Таква неслагања су могла значити или да је количина шећера из разлике стављена у промет на домаћем тржишту «на црно», или да није ни била намењана домаћем тржишту, већ да је увезена да би добила преференцијално српско порекло, па потом извезена у ЕУ. Министар Питић, председник Комисије за праћење производње и промета шећера, није дао никакво објашњење откуд се појављују ове разлике. У извештају Европске комисије након којег су фебруара 2004. године Србији продужене санкције на извоз шећера, наводи се и овај проблем: "Документација показује да сав увезени и царинени шећер током 2001. и 2002. године није пријављен министарству финансија и трговинској инспекцији, што доказује да коначни купац није пријавио значајне количине у Србију увезеног шећера."

Владина Комисија је инсистирала да ЕУ није суспендовала преференцијале због постојања конкретног реекспорта, већ због сумње базиране на неспособности царинске службе да утврди порекло робе, покушавајући да представи да се ради о проблему формалне природе, односно о пукој неусклађености домаћих царинских прописа са стандардима ЕУ. Ипак, увођење сертификата о пореклу на обрасцу EUR1 било је услов за остваривање преференцијалног статуса. Владина Комисија није објаснила због чега се две године избегавало испуњење овог услова, што је, заједно са енормним растом обима увоза и извоза шећера, на крају довело до укидања преференцијала.

Наставак свог Извештаја, Савет је Влади доставио 9. марта 2004. године. Поред инсистирања да се расветле околности под којима је Србија изгубила преференцијале на извоз шећера, други део Извештаја се посебно бавио и приватизацијом индустрије шећера у Србији.

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

Приватизација шећерана

За куповину српских шећерана били су заинтересовани неки од најзначајнијих светских произвиђачи шећера: аустријска Agrana, италијански S.F.I.R., француски St. Louise Sucre, амерички Shaffer and Associates... Међутим, након што су и републичка и савезна влада игнорисале студију коју је за владу Француске спровео ERSUC, истраживачки консалтинг сервис француске индустрије шећера, у којој се закључује да је ревитализација индустрије шећера у Србији могућа једино уколико се уведе ред у производњу и промет, а нарочито у увоз (студију је у Београду представио амбасадор Француске, а позиву на презентацију се није одазвао ни један наш министар), након што је министар за привреду и приватизацију Влаховић такође игнорисао упозорења St. Louise Sucre да они, и поред тога што је Војводина један од региона са највећим потенцијалом за производњу шећерне репе у централној Европи, не могу препоручити страним инвеститорима куповину акција српских шећерана, јер наше тржиште није успешно заштићено против легалног и илегалног увоза, након што је и потпредседник Владе СРЈ за економске односе са иностранством Миролуб Лабус поново игнорисао молбу Агрране да подржи напоре за увођење стабилних оквира за југословенско тржиште шећера, након што су увидели да се на апеле нико не одазива, озбиљни стратешки партнери су напустили Србију.

Свих пет шећерана приватизованих методом јавног тендера (**“Шајкашка” – Жабаљ, “Црвенка” – Црвенка, “Јединство” – Ковачица, “Доњи Срем” – Пећинци и “Југозападна Бачка” – Бач**), продато је октобра 2002. године на тендерима са само једним понуђачем. Шећеране у Жабљу и Црвенки купио је највећи произвођач шећера на Балкану, грчки Hellenic Sugar («Шајкашку» за 67.191.190 динара, а «Црвенку» за 188.285.100 динара), док је остале три купила компанија МК Комерц из Новог Сада, чија је основна делатност у том тренутку била трговина пољопривредним производима, меркантилном и семенском робом. Иако би метод продаје јавним тендером требало да значи трагање за стратешким партнером (јер у одлучивању о најповољнијем купцу није пресудна цена понуђена за капитал, већ и инвестициони и социјални програм), три шећеране је у тендерској приватизацији купила компанија која се никада није бавила производњом шећера. С друге стране, управо захваљујући продаји методом јавног тендера МК Комерц је могао да 70% капитала три фабрике шећера купи за по 183 динара, са образложењем да су обавезе шећерана, пре свега према Нафтној индустрији Србије, огромне. Шећеране које је МК Комерц купио на тендеру за по 183 динара, у тренутку продаје су на залихама имале преко 72.000 т шећера, чија је вредност на тржишту ЕУ, уз преференцијале на извоз шећера из Србије, била преко 43 милиона ЕУР

Агенција за приватизацију је 2003. године омогућила МК Комерцу да шећерану “Доњи Срем” оптерети хипотеком, ради прибављања гаранције да ће платити дугове три шећеране. До маја 2004. године, када је тражио сагласност

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

Агенције да прода све три шећеране купљене методом јавног тендера 2002. године (ова компанија је такође власник и наше последњих година најпродуктивније шећеране, **“Бачка фабрика шећера” – Врбас**, коју је 2003. године купила на берзи), МК Комерц је платио само једну рату дугова шећерана према НИС-у. Међутим, како остале рате нису биле на време уплаћене, дуг се до маја 2004. године, због доспелих камата, вратио на приближно исти износ као и 2002. године. НИС је касније исте године пристао на репрограм дугова три шећеране у власништву МК Комерца.

Након овакве продаје три шећеране, америчка компанија Shaffer and Associates је одустала од аукције за **“Фабрику шећера” – Ковин**, за коју су дуго били заинтересовани, и због технологије и због стратешког положаја поред Дунава, али нису били спремни да је купе за почетну цену и обавезу инвестирања од чак 2,5 милиона ЕУР, уз нагомилане обавезе и потребу инвестирања у опрему. За ову шећерану, као и за **“Шећерану” – Сремска Митровица**, Агенција је одредила продају методом јавне аукције, са образложењем да су мање атрактивне. Овим шећеранама није дата могућност да се приватизују на тендеру, за, на пример, цену од 183 динара, а да главну вредност понуде представљају инвестиције и социјални програм. Након четири неуспеле аукције од октобра 2002. до јануара 2004. године, на којима је почетна цена постепено падала са 86.984.000 (прва аукција за продају митровачке шећеране), односно са 152.597.000 динара (почетна цена на првој аукцији за продају шећеране у Ковину), обе шећеране су 15. априла 2004. године из петог покушаја продате домаћем купцу «Шећер + ДОО» по почетној цени – Сремска Митровица за 22.460.000, Ковин за 20.698.000 динара.

Италијански S.F.I.R. је 2001. године докапитализацијом постао већински власник **“Фабрике шећера ТЕ-ТО Сента”**, док је **“Шећерану” – Српска Црња** купио из стечаја. Шећерана у Сенти је 2004. године постала мањински акционар **Фабрике шећера «Зрењанин»**, по основу конверзије дуга у акције, а према Програму ревитализације производње и стварања услова за даљи развој А.Д. фабрика шећера «Зрењанин», који је Влада Србије усвојила фебруара 2004. године.

Зрењанинска шећерана по инсталираним капацитетима спада међу највеће у Србији, и један је од најзначајнијих привредних субјеката у Банату. Приватизована је по Закону о својинској трансформацији, али је већински пакет акција (60,54%) остао у власништву државе. Акцијски фонд, међутим, ни до данас није покушао да прода акције ове шећеране на берзи. Априла 2003. године шећерана «Зрењанин» покушава да обезбеди нормалне услове за рад пословном сарадњом са МК Комерцом, са којим закључују Уговор о закупу фабрике. Закупац, међутим, једнострано раскида Уговор, након чега ова шећерана, основана 1911. године, по први пут у својој историји није ишла у кампању. Влада је својим Програмом ревитализације из фебруара 2004. године дефинисала основе за наплату штете од МК Комерца, у минималном износу од 100 милиона динара, међутим тај део Програма још увек није реализован. Шећерана је 2004. године ишла у кампању,

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

али је са произведених 12.815 т шећера подбацила не само у односу на своје капацитете (чак 60.000 т годишње), већ и односу на Влади́н Програм ревитализације, који је за 2004. годину, за једну од наших највећих шећерана, предвидео производњу од 19.000 т.

Прва српска фабрика шећера “Димитрије Туцовић 1898” – Београд, данас је друштвено предузеће са 105 година традиције у производњи шећера. Новоизграђени погон у Падинској Скели може достићи 10.000 тона дневне прераде шећерне репе (гранични капацитет у земљама ЕУ). Територијално је у зони београдског тржишта, један је од капитално најинтензивнијих привредних субјеката у Београду и значајан генератор развоја великог броја привредних грана. У условима коришћења пуног капацитета омогућава у репро ланцу уписаност око 30.000 радника. Фабрика не ради од 1998. године, па је 2002. године због недостатка обртног капитала расписан јавни конкурс за закуп фабрике, на којем је као најповољнији понуђач изабран S.F.I.R. У преговорима са овом фирмом, договорено је улагање од око 36,5 милиона ДМ за оживљавање производње и враћање дугова, али је ино партнер тражио одређене гаранције Министарства за привреду и приватизацију и право прече куповине у поступку приватизације. На предлог Министарства за привреду и приватизацију одустало се од ове пословне сарадње, а Агенција за приватизацију је у септембру 2002. године донела одлуку о покретању поступка реструктурирања шећеране. У документу Статус пројеката у надлежности Центра за реструктурирање, који је фебруара 2005. године доставила Савету за борбу против корупције, Агенција наводи да је за београдску шећерану израђен «концепт реструктурирања и приватизације, на који су Министарство пољопривреде и водопривреде и надлежни органи Града Београда дали позитивно мишљење». *Концепт реструктурирања и приватизације* је уопштен, необавезујући документ, прави почетак, али само почетак приватизације предузећа методом реструктурирања је ангажовање правног и финансијског консултанта одговорног за израду програма реструктурирања. Тек почетком 2005. године Агенција за приватизацију је ангажовала саветника на реструктурирању шећеране «Димитрије Туцовић 1898». У Извештају о приватизацији фабрика шећера у Србији из фебруара 2004. године, Агенција наводи: «Имплементација Социјалног програма очекује се током првог квартала 2004. године». Имплементација Социјалног програма још увек није почела.

Ни друге две шећеране у надлежности Центра за реструктурирање, **Индустрија шећера и лимунске киселине “ШЕЛК 911” – Ћуприја** и **“Шећерана” – Шабац**, до данас нису приватизоване. Шабачкој шећерани још увек није ни одређен саветник, а финансијски и правни саветник на пројекту реструктурирања «ШЕЛК 911», доставио је Агенцији своје налазе, са мишљењем да реструктурирање и приватизација предузећа нису могући.

Над **“Шећераном” – Пожаревац** отворен је стечајни поступак, који још увек није окончан.

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

* * *

Досадашњи ток приватизације српске индустрије шећера отвара неколико врло озбиљних питања на која Влада Србије мора да одговори уколико намерава да спречи пропадање ове и даље врло потентне привредне гране:

1. Којим се критеријумима руководила Агенција за приватизацију када је шећеранама (за наше услове) средњег капацитета омогућила да се још 2002. године приватизују на тендеру за симболичну цену од по 183 динара, те да се затим купцу одобри да шећерану «Доњи Срем» оптерети хипотеком како би гарантовао да ће платити дугове због којих су шећеране и продате тако јефтино, док, с друге стране, две од три шећеране највећег капацитета (уз шећерану из Врбаса), зрењанинска и београдска, намером или немаром, и дан данас таворе у реструктурирању, односно у Програму ревитализације владе Србије, док су митровачка и ковинска шећерана изгубиле стратешког партнера због превисоке почетне цене на аукцији, да би касније, након четири неуспеле аукције, биле продате за четири, односно седам пута нижу почетну цену?

2. Због чега је Министарство за привреду и приватизацију септембра 2002. године онемогућило сарадњу београдске шећеране са стратешким партнером, и отворило поступак реструктурирања над овом шећераном, који је још увек у почетној фази; због чега Акцијски фонд још увек није ни покушао продају акција зрењанинске шећеране из државног портфеља?

3. Како су утврђени критеријуми за тендерску приватизацију три шећеране чији је капитал продат предузећу МК Комерц за по 183 динара, кад је за *стратешког* купца изабран понуђач који се пре тога никада није бавио производњом шећера, већ трговином пољопривредним производима, између осталог и шећером; према анализи коју је Савет за борбу против корупције доставио Влади у оба своја претходна Извештаја, МК Комерц је 2001. године увезао 22.000 т шећера за које тржишни инспектор није дао потребне сагласности за стављање у промет на домаћем тржишту (Уверење о квалитету робе намењене увозу), из чега следи да је МК Комерц 22 хиљаде тона шећера или незаконито ставио у промет на домаћем тржишту, или га увезао да би добио преференцијално, српско порекло, и затим извезао у ЕУ; тако је МК Комерц, као један од највећих трговаца шећером из Србије у периоду преференцијалног извоза шећера у земље ЕУ, куповином три шећеране за по 183 динара добила могућност да се представи и као произвођач.

4. Чиме Агенција објашњава чињеницу да је, и поред великог броја интересената, на свих седам тендерских и аукцијских продаја српских шећерана излазио по један купац, и да ли је ово разлог да се посебно преиспитају околности под којима су шећеране приватизоване?

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

5. Који су разлози због којих је Агенција за приватизацију омогућила компанији МК Комерц да шећерану «Доњи Срем», коју је због превисоких дугова купила за по 183 динара, опгерети хипотеком ради прибављања гаранције да ће сервисирати обавезе према Нафтној индустрији Србије?

6. Да ли Агенција контролише извршење уговорних обавеза купаца шећерана, и да ли има податке о томе колико је МК Комерц платио пољопривредно добро Беље у Хрватској, купљено у оквиру извршења инвестиционих обавеза за три шећеране приватизоване 2002. године на тендеру за по 183 динара, а коју цену је пријавио Агенцији као извршење обавезе инвестирања у шећеране? Да ли је Влада упозната са током истраге о извршењу уговорних обавеза МК Комерца куповином пољопривредног добра Беље, и да ли има информацију због чега је ова истрага обустављена?

ИЗВЕШТАЈ МУП-А СРБИЈЕ, УПРАВЕ ЗА БОРБУ
ПРОТИВ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА

Након што су странке које су победиле на изборима обећавајући разрешење *шећерне афере*, формирале владу, Управа за борбу против организованог криминала је извршила провере у шећеранама и већим увозницима и извозницима шећера, и 12. маја 2004. године урадила Извештај о извршеним проверама везано за увоз и извоз шећера у периоду 2001-2003. године.

Провере које је извршио УБПОК, крећу се у оквирима у којима је проблем поставио и министар Питић, говорећи да нико није доказао *постојање конкретног реекспорта*, већ да су нам санкције уведене *због сумње базиране на неспособности царинске службе да утврди порекло робе*. Тако је УБПОК трагао само за могућим препакивањем увезеног шећера, *конкретним реекспортом*, иако су и сами наишли на случајеве где су домаће фирме увозиле шећер од страних, а затим су тим истим страним партнерима извозиле домаћи шећер (нпр. Међународна дистрибуција ISD је 2001. од аустријске фирме, SCO STUDEN & CO GES, увезла 5.028 т, а истој фирми исте године извезла 1.964 т; њихов посао се поновио 2002. године, с тим што у извештају нема података колико је те године ISD извезао SCO STUDEN & CO GES-у). Такође, УБПОК наводи да је шећерана "Црвенка" 2001. године склопила уговор са МК Комерцом о замени робе, где је МК Комерц шећерани ставио на располагање увозни кристал шећер, а од њих добио домаћи шећер, у приоритету 1:1, међутим не налази ништа спорно у овом послу, јер је потврђено да је увезени шећер продат на домаћем тржишту. Да ли су оваквим и сличним «заменама» домаћег шећера за страни ипак злоупотребљени преференцијали, иако се не ради о *конкретном реекспорту*? УБПОК такође

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

наводи да су неки од увозника продавали шећер шећеранама у Ковину и Сремској Митровици, али не наводи да ли је проверавано где је даље тај шећер завршио.

Провере УБПОК-а вршене у предузећима која су увозила и извозила шећер, често завршавају само подацима о томе од кога је шећер набављен, и коме је продат, иако су извозници често куповали шећер такође од добављача, а не директно од шећерана, што може да буде важно, јер се многи од тих добављача касније у Извештају појављују као увозници. Такође, у Извештају УБПОК се као порекло шећера често наводи компанија МК Комерц, која јесте власник четири шећеране, али је и велики увозник шећера, те стога није довољно утврдити да шећер долази од фирме која поседује четири шећеране, већ је било неопходно утврдити из које тачно шећеране проверени шећер потиче.

Ипак, поред великог броја мањих непрецизности и унутрашњих рачунских грешака, најспорније у Извештају УБПОК-а јесте то што се наставља са замагљивањем обима нелегалног извоза шећера. Извештај не наводи стање на залихама у тренутку укидања преференцијала маја 2003. године, ни о производњи шећера у 2000. години, док се годишња потрошња процењује на 210.000 т, чиме се разлика између произведеног и увезеног шећера у односу на потрошен и извезен смањује на 50-60 хиљада тона. Такође, подаци о извозу су дати за целу 2003. годину, а не само за прва четири месеца, чиме се умањују размере скока извоза након контроле OLAF-а – податак од 106.480,587 т извезеног шећера у 2003. години, који даје УБПОК, може се односити само на прва четири месеца ове године, јер је Србија након увођења санкција поново подигла прелевмане на увоз шећера, тако да до краја 2003. године озбиљнијег увоза није ни било.

На састанку са Саветом за борбу против корупције априла 2004. године, представници УБПОК-а су негирали анализу Савета, инсистирајући између осталог и на томе да подаци о производњи и залихама шећера нису релевантни за утврђивање размера илегалног увоза и извоза. Комесар Европске комисије Крис Патен је својим писмом од 24. јуна 2004. године од Владе Србије посебно захтевао да се службеницима OLAF-а омогући приступ документацији о производњи и складиштењу шећера у шећеранама Србије.

Претраге УБПОК-а довеле су до покретања мањег броја кривичних поступака, у случајевима *конкретног реекспорта*.

АКТИВНОСТ ВЛАДЕ НА РАЗРЕШЕЊУ ШЕЋЕРНЕ
АФЕРЕ

Европска комисија је 24. јуна прошле године од нове владе затражила да у року од две недеље провери сертификате EUR1 за 190.000 т шећера извезеног у

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

земље ЕУ од 26. јуна 2002. до 7. маја 2003. године, затим да се OLAF-у обезбеди приступ документацији о производњи и складиштењу шећера у шећеранама Србије, затим доставу података о проценама производње шећера у 2004. години, као и информацију о кривичним поступцима покренутим у току мандата претходне и ове владе. Влада је 15. јула прихватила Информацију-писмо Мир ољуба Лабу са за Криса Патена, комесара Европске комисије, у којој стоји да је брзом провером обухваћемо 94, од 5.215 достављених фактура, односно да је проверено порекло шећера у укупној количини од 1.069 т. Провером је установљено да је од укупно 94 фактуре неспорно 46, а спорно 38, док је још 10 фактура у том тренутку било у раду. Потпредседник српске владе је додао да схвата да је тек један посто обрађене документације недовољно *да се поуздано докаже шта се све збило са извозом шећера*, најавио опсежну истрагу у коју ће бити укључени не само тржишни и царински службеници, већ и УБПОК, и позвао OLAF и полицијске службе ЕУ да у истрази помогну.

Европска Унија је 22. јула 2004. године поново успоставила преференцијални режим за увоз шећера из Србије, уз услов да Србија у наредна три месеца заврши истрагу и казни одговорне за увођење суспензије. Управа царина Србије је, ради провере порекла извезеног шећера прибавила и анализира документацију 28 предузећа која су у спорном периоду извозила шећер, затраживши истовремено од Министарства трговине, туризма и услуга, Сектора тржишне инспекције и надлежних органа МУП-а, потврду да у спорном периоду није било физичког уношења шећера у шећеране. Тржишна инспекција и МУП су потврдили да физичког уношења шећера у шећеране у спорном периоду није било, иако Извештај УБПОК-а из маја исте године наводи, на пример, да су шећеране у Ковину и Сремској Мировици куповале шећер из увоза. Потпредседник Владе Лабус је извештај Управе царина предао Крису Патену приликом његовог доласка у Београд 4. октобра 2004. године, након чега су представници OLAF-а 26. новембра посетили Управу царина. На овом састанку, представници OLAF-а су прихватили налазе Управе царина Србије. Европска комисија, међутим, крајем октобра прошле године предлаже Савету министара Европске уније да Србији уведе годишњу квоту бесцаринског извоза шећера од 150.000 т. Потпредседник српске владе изјављује домаћој јавности да квота није довољна, и да ће се заложити за повећање. На предлог Европске комисије, Савет министара ЕУ је за ову годину Србији одредио квоту бесцаринског извоза шећера од 180.000 т.

На седници 27. јануара 2005. године Влада Србије је усвојила Информацију у вези утврђивања порекла шећера извезеног у земље Европске уније, коју је доставило Министарство финансија.

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

Преференцијали које смо добили од ЕУ имали су циљ да кроз неколико година постигнемо пун капацитет производње од 700.000 т шећера годишње. Од 2001. године, међутим, у Србији је енормно растао једино обим увоза и извоза, док се производња још увек није битније помакла од просека из кризних деведесетих година (између 100 и 200 хиљада т годишње), према производњи из периода пре санкција (599.098 т у 1990. години, 582.041 т у 1989. години).

Наводимо податке о производњи у периоду од увођења преференцијала:

Производња 2000. године	119.178 т
Производња 2001. године	211.873 т
Производња 2002. године	270.517 т
Производња 2003. године	211.786 т
Производња 2004. године	403.118 т

Пораст производње у 2004. години везан је пре свега за изузетно добар род шећерне репе, те за чињеницу да се са једног хектара засађеног репом те године могло произвести 40-50, чак и 55 т шећера. Претходне године, 2003., производња са једног хектара засађеног репом била је 30, највише 35 т. Податак који треба упоредити са производњом шећера у 2003. и 2004. години, јесу површине на којима је однегована шећерна репа – у 2003. години 68.745,29 хектара, у 2004. години 65.959 хектара.

Савет за борбу против корупције сматра да испуњавањем захтева Европске комисије није завршен задатак Владе Србије *да се поуздано докаже шта се све збило са извозом шећера*. Враћање преференцијалног статуса за извоз шећера из Србије је важан израз подршке Европске уније демократским процесима у Србији, посебно у светлу чињенице да је ова одлука донета између два круга председничких избора у Србији, уочи опредељивања бирача између кандидата ДС и СРС. Квота од 180.000 т годишње, међутим, реално представља тихе санкције ЕУ према Србији, јасан знак да ЕУ није повратила поверење у државу Србију да се злоупотребе преференцијалног статуса неће поновити. Такође, ова квота оцртава стање српске индустрије шећера након укидања преференцијала и сумњиве приватизације шећерана – са годишњом потрошњом од око 250 хиљада т годишње, и капацитетом производње од 700 хиљада т, могућност Србије за извоз шећера је 450 хиљада т; квота од 180.000 т говори о ставу ЕУ и о стању српске индустрије шећера много речитије од свих изјава владиних функционера о *укидању санкција на извоз шећера*.

У Информацији коју је Влада усвојила 27. јануара ове године, стоји да су «надлежни органи Европске уније захтевали су од надлежних органа Србије и Црне Горе да испитају могуће злоупотребе и да у таквим случајевима повуку издата

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

уверења о пореклу ЕУР 1», те да су истовремено «стране царинске администрације су кроз стандардни поступак достављале одређене сертификате ЕУР 1 на накнадну проверу». Забрињавајуће је то што Влада Србије сматра да је испуњавање захтева Европске уније, *повлачење издатих уверења о пореклу*, њен једини задатак, и да поред обавезе према ЕУ да испита 5.215 спорних фактура, нема никакву обавезу према домаћим произвођачима рете и шећера и бројним другим привредним субјектима везаним за индустрију шећера, нити према јавности у Србији, да разјасни ко је одговоран за уништавање српске индустрије шећера и за пропуштenu шансу за опоравак ове стратешке привредне гране? Из Информације коју даје Министарство финансија јасан је једино интерес Европске уније – да Србија повуче спорне сертификате, чиме ће се створити могућност да се обештете државе ЕУ. Чији, међутим, интерес штити Влада Србије, када наставља са заташкавањем *шећерне афере*? Које ће даље мере Влада предузети, након што је *повукла издата уверења о пореклу*? Какве су санкције према онима који су фалсификована уверења издали, и онима који су их користили у извозу? Да ли су разлози за повлачење сертификата које је Управа царина доставила Европској комисији (испука из разних трговачких магацина, различити регистарски бројеви возила на утовару и извозу, неусаглашене количине на документима, велике временске разлике датума утовара и извозног царинења, и други разлози због којих се није могло документарно пратити физичко кретање робе), истовремено и разлози за даљу истрагу и кажњавање криваца за шверц шећера?

Енормно повећање обима увоза и извоза шећера од 2001. до 2003. године омогућила је тадашња Савезна Влада, односно Министарство за економске односе са иностранством, најпре Одлуком од 1. јуна 2001. године (када је требало заштити домаћу производњу шећера), којом се шећер свих врста разврстава на слободан увоз, а затим и одлуком од 15. децембра 2002. године (када је, због упозорења Европске комисије требало поштрити контролу извоза), којом ставља шећер на слободан режим извоза. Савет за борбу против корупције је забринут због чињенице да су они који су оваквим одлукама створили услове за злоупотребу преференцијала, данас одговорни за *разрешење шећерне афере*. Влада је Закључком, који је потписао потпредседник Лабус, прихватила Информацију Министарства финансија о проверама порекла шећера извезеног у ЕУ, којима је само удовољено захтевима Европске уније, и на основу којих су Србији делимично укинута санкције, што је свакако позитиван корак, међутим сматрамо да Влада мора да испита одговорност за злоупотребе преференцијалног статуса због којих је такав статус изгубљен, за велике губитке које је претрпела читава једна стратешка привредна грана у Србији, као и за губљење поверења Европске уније у Србију, које још увек није у потпуности повраћено. Поређења ради, Хрватска, која је добила преференцијале на извоз шећера у земље ЕУ у исто време када и Србија, такође је упозорена због великог поваћања обима увоза и извоза. Након првих упозорења, међутим, Хрватска је у кратком року санкционисала злоупотребе преференцијала, испунила обавезу према ЕУ, те тако није изгубила, већ и данас ужува повлашћени статус у извозу шећера.

Савет Владе републике Србије за борбу против корупције
ИЗВЕШТАЈ О ИЗВОЗУ ШЕЋЕРА У ЗЕМЉЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ,
III ДЕО

Сматрамо да Влада није размотрила све аспекте *шећерне афере*, пре свега последице неконтролисаног увоза и извоза шећера по приватизацију шећерана, од које су одустали највећи светски произвођачи шећера, чиме је проузроковано пропадање највећих српских шећерана, београдске, зрењанинске и ковинске. Предлажемо да Влада затражи од Агенције за приватизацију комплетан извештај о приватизацији индустрије шећера у Србији, посебно о извршењу уговорних обавеза купаца у погледу инвестиционог улагања и социјалног програма, као и о разлозима због којих највеће српске шећеране ни до дан данас нису приватизоване. Предлажемо и да Агенција за приватизацију Влади достави и детаљан план приватизације осталих шећерана у Србији.

Београд, 15. април 2005.

ПРЕДСЕДНИК

Верица Бараћ